

ОБРАЗАЦ 6

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Г.	28. 10, 2024	Број	05 11 266
О.		Место	

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА МЕДИЦИНСКИХ НАУКА У КРАГУЈЕВЦУ

И

ВЕЋУ ЗА МЕДИЦИНСКЕ НАУКЕ

УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу одржаној 29.5.2024. године (број одлуке: 01-5492/12-9) одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом: „Испитивање узрока, степена, учесталости и последица насиља над здравственим радницима у специјалним психијатријским установама у Републици Србији”, кандидата Зорана Јовановић, студента докторских академских студија Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, за коју је именован ментор Дупан Ђурић, редовни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу.

На основу података којима располажемо достављамо следећи:

ИЗВЕШТАЈ

О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Подаци о докторској дисертацији
1.1.Наслов докторске дисертације: Испитивање узрока, степена, учесталости и последица насиља над здравственим радницима у специјалним психијатријским установама у Републици Србији
1.2.Опис докторске дисертације (навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, шема, графикона, једначина и референци) (до 500 карактера): Ова докторска дисертација је написана на 126 страна и садржи 7 поглавља (Увод, Циљеви и хипотезе студије, Материјал и Метод, Резултати, Дискусија, Закључак и Литература). Резултати студије су приказани кроз 4 слике, 75 графикона и 4 табеле. Попис литературе се састоји од 169 референци. Циљ ове студије је утврђивање преваленције насиља, карактеристика насиља и испитивање фактора и последица који могу бити повезани са изложеношћу насиљу популацији лекара, медицинских сестара и техничара у психијатријским установама у Републици Србији.
1.3.Опис предмета истраживања (до 500 карактера): Предмет истраживања ове докторске дисертације је преваленца насиља, карактеристика насиља и испитивање фактора и последица који могу бити повезани са изложеношћу насиљу популацији лекара, медицинских сестара и техничара у психијатријским установама у Републици Србији. Такође извршена је валидација српске верзије инструмента мерења агресије Упитника о агресији и стандардизован је за мерење присуства било које врсте агресије у

популацији здравствених радника.

1.4.Анализа испуњености полазних хипотеза:

Примарна полазна хипотеза овог истраживања била је да постоји непозната учесталост било које врсте насиља у здравственим установама у Реоублици Србији. Поред тога дефинисане су и секундарне хипотезе:

- i. Претпоставља се да је најчешћи узрок за појаву вербалног али и физичког насиља прописана терапија и пружање медицинске услуге.
- ii. Претпоставка је да већи број испитаника доживео неку врсту агресију али да због тога није одсуствовао са посла иако је имао неку последицу.
- iii. Претпоставка је да је мањи број испитаника који је доживео неку врсту насиља се обратио за помоћ и потражио правну подршку од институција.
- iv. Претпоставка је да већи део карактеристика агресора и жртве агресије су у снажној корелацији са појавом свих врста агресије.

Све хипотезе су јасно и прецизно дефинисане и произилазе из циљева истраживања. Резултати ове докторске дисертације су адекватно одговорили на све постављене циљеве и хипотезе истраживања.

1.5.Анализа примењених метода истраживања:

Методологија истраживања је прецизно и јасно описана, у складу са постављеним циљевима и хипотезама студије. Истраживање је реализовано као клиничка опсервациона студија, са проспективним праћењем и прикупљањем података. Студију су одобрили Етички одбори Специјализоване болнице Др Славољуб Бакаловић, Вршац, Србија, Специјализоване психијатријске болнице, Ковин, Србија и Специјализоване психијатријске болнице Горња Топоница, Ниш, Србија. Укључујући и искључујући критеријуми су јасно дефинисани као и време и место истраживања.

Ова студија је осмишљена као опсервациона анкетна студија која је обухватила 191 здравственог радника (лекара, медицинског техничара, радника у кухињи или одржавању и др.) из три наведене психијатријске установе. Студија испитује физичко насиље, вербално насиље, као и облике вербалног насиља са тенденцијом преласка у физичко насиље. Након што су испунили све критеријуме за укључивање, од учесника су прикупљани анамнестички подаци помоћу инструмента Упитника о агресији (СербАК5) у периоду од три месеца, од марта до маја 2023. године. Упитник о агресији је инструмент који се састојао из три дела који је на свеобихватан начин испитивао појаву и врсту насиља као и све друге карактеристике у вези са насиљем. Први део (анамнестички подаци) упитника представља основне социодемографске податке, као и податке о стажу у здравству, дужини рада на тренутној позицији, радном статусу, одсуству са посла у претходних 12 месеци.

Други део (Подаци о агресији) упитника састоји се од три подела која се односе на агресију на радном месту. Први део је усмерен на разумевање догађаја у којима се насиље догодило. Питања су усмерена на откривање изложености одређеним врстама насилних напада, претњи и увреда, а овај део је организован тако да испитаници на Ликертовој скали одговарају да ли су икада доживели насиље током своје радне каријере. Испитаници су такође упитани да ли су посебно обучени како би се заштитили од ситуација у којима може доћи до насиља, као и да ли имају подршку здравствених установа у случајевима насиља усмереног према њима. Други део јединице о агресији је попуњен ако је испитаник доживео било какву врсту насиља. У овом делу питања су усмерена на последице које су уследиле након инцидента, његово трајање и апел за помоћ.

Трећи део попунили су испитаници који су доживели физичко насиље, са фокусом на идентификацију, карактеристике и мотив нападача, на врсту физичке агресије, део тела који је нападнут, резултат агресије, да ли је пружена медицинска помоћ, да ли су због напада изостајали са посла, као и на крају да ли је било жалбе правном лицу за напад.

Други инструмент, Упитник о стресу на раду је стандардизован инструмент. Питања из овог

упитника се односе на лични доживљај и осећај испитаника о свом послу, радном месту, мотивацији и резултатима на послу, анализира понашање испитаника на послу, како комуницира са колегама и другим запосленима, како са надређенима, како се понаша у одређеним ситуацијама на радном месту, да ли и колико сарађује са осталима, да ли поштује правила на послу и који систем вредности понашања подржава
Сви статистички прорачуни су изведени употребом комерцијалног програмског пакета Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) v26.0. за McOS.

1.6. Анализа испуњености циља истраживања:

Општи циљ ове студије јесте утврђивање преваленције насиља, карактеристика насиља и испитивање фактора и последица који могу бити повезани са изложеношћу насиљу популацији лекара, медицинских сестара и техничара у психијатријским установама у Републици Србији.

Други специфични циљеви су били:

- i. Испитивање карактеристика агресора и особе која је била предмет агресије;
- ii. Испитивање учесталости и врста насиља, дужина трајања насиља;
- iii. Анализа и процена потенцијалних узрока насиља, место и врста установе у односу на врсту насиља, одсуствовању са посла у претходних 12 месеци;
- iv. Идентификација и испитивање карактеристика и мотива нападача;
- v. Корелациона анализа врсте агресије, места агресије са последицама агресије;
- vi. Испитивање повезаности свих тестираних варијабли са последицама агресије, одсуствовања са посла и обраћања за помоћ;
- vii. Испитивање међусобне повезаност тестираних варијабли са последицама агресије, као и прорачун потенцијалних предиктора за настанак било којег типа агресије у овој студијској популацији.

Сви задати циљеви су јасно и прецизно формулисани и у потпуности су били испуњени.

1.7. Анализа добијених резултата истраживања и списак објављених научних радова кандидата из докторске дисертације (аутори, наслов рада, назив часописа, волумен, година објављивања, странице од-до, DOI број¹, категорија):

Резултати овог истраживања нам указују на високу учесталост насиља над здравственим радницима, посебно у погледу физичког напада и претњи на радном месту. Већина жртава су биле жене које раде као медицински техничари и нападају их мушки пацијенти непознате мотивације. Вербално насиље је чешће, једном доживљено код 23 испитаника и више од пет пута код 53 здравствена радника. Такође, претње су биле слично честе као и приговор здравственим радницима, а само 42,9% учесника никада није имало то искуство. Преваленца било које врсте насиља у нашој студијској популацији здравствених радника је висока, више од половине учесника је било погођено неком врстом агресије. Уочена је статистичка значајност пола, старости, радног статуса и професионалног статуса на учесталост физичког напада.

Затим резултати указују да је агресор је у већини случајева био пацијент (87,4%) и није био упадљив (79,2%). Основни разлог за било какав инцидент против здравствених радника је непознат (71,3%), а остали разлози су се односили на систем здравствене заштите, правила, пријем и отпуст, односно прописану/примењену терапију. Физички напад се састојао од гребанања/гурања у већини случајева (26,4%) у пределу главе и врата (26,3%). Последице напада су се заснивале на ожиљцима (17,2%), модрицама (2,4%) и медицинским саветима и помоћи (28,7%). Такође, стрес на радном месту важан је фактор ризика за настанак насиља на радном месту нарочито у погледу психолошке агресије.

Ово истраживање нам даје нове информације о распрострањености, карактеристикама и

¹ Уколико публикација нема DOI број уписати ISSN и ISBN

потенцијалним факторима насиља у психијатријским установама и међу здравственим радницима, будући да је ова популација у специфичним условима рада. Наиме, када је у питању насиље на радном месту у здравственом сектору, уколико се не предузму одговарајуће заштитне мере, овај проблем може постати глобални феномен који нарушава мир и стабилност у таквим срединама, што у крајњој линији може да угрози здравље и добробит становништва. ризик.

Такође српска верзија Упитника о агресији је показала високи поузданост и сензитивност на узорку испитаника који су имали као искуство насиље на радном месту.

Резултати ове докторске дисертације су публиковани у часопису индексираном на SCI листи:

Jovanovic Z, Opankovic A, Milovanovic S, Barisic J, Nikolic Turnic T, Djuric D. Assessment of the Frequency, Causes, Degree and Consequences of Violence against Health Workers in Psychiatric Institutions. *Healthcare (Basel)*. 2023;12(1):84. doi: 10.3390/healthcare12010084. M22

1.8. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области и анализа извештаја о провери докторске дисертације на плагијаризам (до 1000 карактера):

Претрагом доступне литературе прикупљене детаљним и систематским претраживањем биомедицинских база података „*Medline*“ и „*KoBSON*“, уз коришћење одговарајућих кључних речи: “workplace violence”, “aggressor”, “psychiatric institution”, и “consequences of violence” нису пронађене студије сличног дизајна и методолошког приступа. Сходно наведеном, Комисија констатује да докторска дисертација кандидата Зорана Јовановића под називом „**Испитивање узрока, степена, учесталости и последица насиља над здравственим радницима у специјалним психијатријским установама у Републици Србији**” представља резултат оригиналног научног рада.

1.9. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области:

Значај ове студије огледа се у дубљем разумевању важности препознавања и превенције насиља на радном месту, нарочито када се говори о специфичним радним местима каква су места здравствених радника у психијатријским установама. У Републици Србији постоји 46 стационарних психијатријских установа, од којих су 6 специјалне психијатријске болнице, у оквиру којих има 41 кревет на 100.000 становника са додатком 18 кревета на 100.000 становника у оквиру психијатријских одељења општинских болница. Целокупни сектор менталног здравља броји 6.247 кревета, од којих се 50% налази у оквиру великих психијатријских болница. На 100,000 становника има 12,6 психијатара, 2,3 психолога, 1,6 социјалних радника и 21,6 сестара/техничара. У нашим здравственим установама не постоје подаци о преваленцији насиља, факторима који су повезани са изложеношћу насиљу међу здравственим радницима, о карактеристикама доживљеног насиља и последицама које остављају такви инциденти на здравствене раднике.

Дефинитивно, ова студија указује на значај превенције насиља над здравственим радницима у психијатријским установама у Републици Србији и указује на неопходност интервенција у циљу заштите запослених у виду обуке, пружања мера физичке заштите, раног откривања запослених изложених вербалном насиљу као потенцијалног претходника. физичком насиљу, формирању политике заштите запослених и већој подршци надређених.

Насиље на радном месту има значајан негативан утицај на здравствене раднике јер утиче на њихово психичко и физичко здравље, што доводи до финансијских и друштвених трошкова за запослене, организацију и друштво. На квалитет радног живота негативно утиче присуство узнемирујућих догађаја као што је насиље на послу, и може умањити добробит и учинак запослених. Веома присутан је психолошки утицај насиља на радном месту на самог запосленог али и још негативније импликације на здравствени сектор. Још увек има много простора за

побољшање свести и значају о насиља на радном месту.

Постоји суштинска потреба за јаким заједничким напорима, подршком и посвећеношћу свих нивоа у здравственом сектору како би се здравствени радници заштитили.

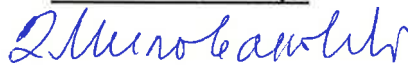
1.10. Оцена испуњености услова за одбрану докторске дисертације у складу са студијским програмом, општим актом факултета и општим актом Универзитета (до 1000 карактера):

На основу анализе достављене документације Комисија констатује да су испуњени сви услови за одбрану докторске дисертације кандидата Зорана Јовановића под називом **“Испитивање узрока, степена, учесталости и последица насиља над здравственим радницима у специјалним психијатријским установама у Републици Србији”** и у складу са студијским програмом Докторски академских студија, општим актом Факултета медицинских наука и општим актом Универзитета у Крагујевцу.

2. ЗАКЉУЧАК

На основу анализе докторске дисертације и приложене документације Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом **„Испитивање узрока, степена, учесталости и последица насиља над здравственим радницима у специјалним психијатријским установама у Републици Србији”**, кандидата Зорана Јовановића, предлаже надлежним стручним органима да се докторска дисертација прихвати и да се одобри њена одбрана.

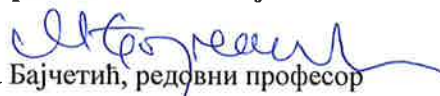
Чланови комисије:

Драган Миловановић, редовни професор,
Факултет медицинских наука Универзитет у
Крагујевцу

Фармакологија и токсикологија

Председник комисије

Милица Бајчетић, редовни професор

Медицински факултет Универзитет у Београду

Фармакологија

Члан комисије

Срђан Миловановић, редовни професор

Медицински факултет Универзитет у Београду

Психијатрија

Члан комисије